

وزارت معارف

معینیت تضمین کیفیت

ریاست امتحانات معیاری و ارزیابی نتایج تعلیمی

گزارش ارزیابی سطح یادگیری زبان شاگردان صنف ششم ۹ ولایت
سردسیر در سال تعلیمی ۱۴۰۴

فهرست مطالب

۱	۱. معلومات کلی ارزیابی	۱
۱	۲. خلاصه اجرایی	۱
۲	۳. مقدمه	۲
۳	۴. اهداف ارزیابی	۳
۳	۵. چارچوب و معیارهای ارزیابی	۳
۴	۱. مطابقت ارزیابی با نصاب تعلیمی	۴
۴	۲. نظریه سطوح شناختی بلوم	۴
۵	۳. نظریه مهارت‌های ارتباطی زبان	۵
۵	۴. نظریه ارزیابی تکوینی و نهایی	۵
۵	۵. معیارهای ارزیابی مضمون زبان صنف ششم	۵
۷	۶. روش تطبیق:	۷
۷	۶.۱. جامعه آماری و نمونه‌گیری	۷
۸	۶.۲. ابزارهای ارزیابی	۸
۸	۶.۳. اعتبار و ثبات	۸
۸	۷. تحلیل معلومات	۸
۲۱	۸. تحلیل و تفسیر نتایج	۲۱
۲۵	۹. تفسیر نتایج	۲۵
۲۵	۱۰. پیشنهادات	۲۵
۲۸	۱۱. ضمایم	۲۸

فهرست جداول

- جدول (۱) معلومات کلی ارزیابی ۱
- جدول (۲) معیار پوشش محتوایی - پوشش تمام بخش های محتوایی برنامه درسی ۶
- جدول (۳) سطوح شناختی و تعاریف آن در مضمون زبان ۷
- جدول (۴) وضعیت عمومی نمرات شاگردان در ارزیابی زبان صنف ششم ۹
- جدول (۵) چگونگی توزیع نمرات زبان و عملکرد شاگردان ۱۱
- جدول (۶) تحلیل سطوح شناختی شاگردان در مضمون زبان صنف ششم ۱۲
- جدول (۷) درجه تحصیل معلم زبان بر اساس ولایت ۱۳
- جدول (۸) رشته تحصیل معلم زبان صنف ششم به تفکیک ولایت ۱۴
- جدول (۹) تجربه تدریس معلمان ۱۵
- جدول (۱۰) تجربه تدریس معلمان براساس ولایت ۱۶
- جدول (۱۱) میزان تأثیر عوامل تدریسی و مدیریتی بر یادگیری از نظر معلمان ۱۷
- جدول (۱۲) تأثیر مشکلات عمده مکاتب بر یادگیری ۱۸
- جدول (۱۳) تأثیر روش های تدریس معلم بر یادگیری ۱۹
- جدول (۱۴) ولایاتی که نمره و عملکرد بالاتر از اوسط عمومی داشته اند ۲۰
- جدول (۱۵) ولایاتی که نمره و عملکرد پایین تر از اوسط عمومی داشته اند ۲۰
- جدول (۱۶) سطح عملکرد زبان شاگردان ۲۱
- جدول (۱۷) اوسط پاسخ های صحیح به تفکیک موضوعات درس زبان صنف ششم ۲۲
- جدول (۱۸) اوسط نمرات زبان شاگردان براساس ولایت ۲۳
- جدول (۱۹) مقایسه بین مکاتب امارتی و خصوصی ۲۳
- جدول (۲۰) نمره سطوح شناختی شاگردان ۲۴

فهرست شکل ها

شکل (۱) منحنی توزیع نمرات زبان صنف ششم شاگردان در ۹ ولایت سردسیر.....۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

۱. معلومات کلی ارزیابی

جدول (۱) معلومات کلی ارزیابی

معلومات عمومی	
موضوع	ارزیابی سطح یادگیری زبان شاگردان صنف ششم ۹ ولایت سردسیر در سال تحصیلی ۱۴۰۴
ساحه تطبیق (ولایت /ولسوالی/حوزه تعلیمی /مکتب)	شهر کابل، ولایت کابل، پنجشیر، بغلان، سمنگان، بلخ، هرات، غزنی و بامیان
سال تطبیق	ماه عقرب ۱۴۰۴
مدت زمان تطبیق	۱۷ روز
صنف	صنف ششم
مضمون	زبان
اندازه جمعیت آماری، تعداد و مشخصات نمونه های مشاهده شده	جامعه آماری این ارزیابی تمامی شاگردان صنف ششم در ۹ ولایت سردسیر می باشد. براساس احصائیه سال تحصیلی ۱۴۰۴ تعداد شاگردان حاضر صنف ششم در این ۹ ولایت ۳۹۵۳۳۲ تن می باشد. از میان جامعه آماری تعداد ۳۴۱۵ تن شاگرد صنف ششم بعنوان نمونه تعیین گردید. در هر ولایت، (۲) ولسوالی با مرکز ولایت بصورت تصادفی انتخاب گردید و در هر ولسوالی، (حداقل ۴) باب مکتب و در هر مکتب، (۲۲) تن شاگرد در این ارزیابی شامل گردیدند. بیشترین شاگردان از ولایت بلخ (۱۵٪) و کمترین شاگردان از ولایت های پنجشیر و سمنگان (۶٪) بوده اند.
ابزارهای جمع آوری معلومات	ابزارهای مورد استفاده در این ارزیابی عبارت بودند از: سوالنامه ارزیابی زبان، پرسشنامه های نظرخواهی و مصاحبه انفرادی با شاگرد، معلم و مدیر مکتب.
شیوه یا روش تطبیق	
اجرای ارزیابی زبان صنف ششم توسط تیم ارزیابی	ارزیابی زبان صنف ششم در قالب سوالنامه چاپی تهیه و به شاگردان در صنف توزیع گردید. در سوال نامه از انواع مختلف سئوالات (چند گزینه ای، صحیح و غلط، وصل کردنی، خانه خالی و تشریحی) استفاده شده بود. برای هر سوال وقت و نمره مشخص تعیین گردیده بود و در مجموع (۹۰) دقیقه وقت برای حل سئوالات ارزیابی به شاگردان داده شد. ارزیابی مستقیماً توسط هیأت ارزیابی ریاست امتحانات معیاری در صنف درسی مکتب مربوطه از شاگردان اخذ و تمامی پارچه های ارزیابی بصورت شفاف و دقیق جمع آوری گردید.
نظرخواهی از مسئولین مکتب	به هدف جمع آوری معلومات بیشتر در مورد مشکلات موجود در مکتب، عوامل مؤثر بر یادگیری و راه های بهبود کیفیت تدریس و یادگیری از طریق پرسشنامه و مصاحبه از (۱۵۷) تن معلم زبان و (۱۸۷) تن مدیر مکتب نظرخواهی صورت گرفت که نتایج آن در گزارش تحلیل و ارایه گردیده است. همچنین، بخاطر سنجش میزان علاقه شاگردان به مضمون زبان و کسب معلومات در مورد جریان تدریس و یادگیری این مضمون به (۳۷۴) تن شاگرد، پرسشنامه توزیع و با آنها مصاحبه صورت گرفت.

۲. خلاصه اجرایی

ارزیابی سطح یادگیری زبان شاگردان صنف ششم به هدف سنجش «میزان تسلط شاگردان بر مهارت های زبانی، درک مطلب، توانایی بیان افکار و کاربرد درست زبان و فراهم سازی معلومات لازم برای بهبود پروسه تدریس و یادگیری» با استفاده از یک ارزیابی واحد در ۹ ولایت سردسیر انجام شد تا بتواند تصویر واقعی از وضعیت یادگیری شاگردان ارائه نماید.

ارزیابی زبان بعنوان ابزار اصلی ارزیابی بخاطر سنجش اعتبار و پایایی در ۵ باب مکاتب شهر کابل و بر روی (۱۲۰) تن شاگرد صنف ششم طور آزمایشی تطبیق و نهایی گردید. ۳۴۱۴ تن شاگردان صنوف ششم بعنوان نمونه نهایی در (۷۲) مکتب و (۱۸) ولسوالی در ۹ ولایت سردسیر طور تصادفی انتخاب گردید و از آنها ارزیابی بعمل آمد. براساس تحلیل های کمی، اوسط عمومی نمرات زبان شاگردان در سطح ۹ ولایت سردسیر، ۳۶.۳۵ از ۱۰۰ بدست آمد که در سطح بسیار پایین قرار دارد. انحراف معیار (۲۳.۱۰) نشان از پراکندگی و ناهمگونی بسیار زیاد بین نمرات شاگردان و عدم توازن در یادگیری در بین ولایات می باشد که ممکن است ناشی از عوامل و دلایل مختلف باشد.

بطور کلی، یافته های این ارزیابی نشان میدهد که سطح کلی یادگیری شاگردان در مضمون زبان رضایت بخش نبوده و در بین ولایات تفاوت معنادار مشاهده می شود. همچنین، در جریان پروسه، در مورد عوامل مؤثر بر یادگیری از مسئولین مکاتب و شاگردان نظرخواهی صورت گرفت. تحلیل ها نشان میدهد که ۹۵٪ معلمان دارای درجه تحصیل لیسانس و چهارده پاس بوده اند؛ ۹۱٪ معلمان مطابق رشته تدریس می نمایند؛ ۸۸٪ معلمان بیشتر از ۵ سال تجربه تدریس دارند؛ اما با وجود فیصدی بالا این شاخص ها که در کیفیت یادگیری مؤثر اند، اوسط مجموعی نمرات شاگردان پایین تر از سطح مطلوب بوده است. در نتیجه، این سؤال مطرح می شود که کدام عوامل باعث شده اند، نمرات شاگردان در این مضمون پایین تر از سطح مطلوب قرار گیرد؟

به هدف یافتن پاسخ احتمالی به سؤال فوق، سایر عوامل مؤثر بر یادگیری مورد تحلیل قرار گرفت. تحلیل عوامل مرتبط به تدریس و مدیریت نشان میدهد که از میان عوامل مختلف، عامل **درک معلم از اهداف نصاب** با ۹۱٪، **همکاری مدیر با معلمان** با ۸۸٪ و **موفقیت معلم در تطبیق پلان درسی** با ۸۴٪ از نظر معلمان بالاترین تأثیر را بر یادگیری دارند.

نظرخواهی از مسئولین مکاتب و شاگردان در مورد مشکلات عمده در مکاتب و تأثیر آن بر یادگیری نشان میدهد که **از نظر ۴۸٪ معلمان، مشکل «موجودیت بیش از حد شاگردان در صنف» در حد بسیار زیاد در مکاتب وجود دارد، از نظر ۳۶٪ معلمان در حد متوسط وجود دارد و از نظر ۱۶٪ دیگر، هیچ وجود ندارد.** در مجموع، اکثر معلمان به نوعی از ازدحام زیاد شاگردان در صنف شکایت دارند که این امر می تواند باعث کاهش توجه فردی به شاگردان، پایین آمدن کیفیت تدریس و دشواری در مدیریت صنف گردد.

همچنین، مشکل **«زیاد بودن ساعات درسی معلمان»**، از نظر ۳۸٪ معلمان به عنوان یک مشکل بسیار زیاد و از نظر ۲۳٪ تا حدی مشکل ارزیابی شده است. این یافته نشان می دهد که فشار کاری بالا بر معلمان می تواند سبب خستگی شغلی، کاهش انگیزه و در نهایت پایین آمدن کیفیت تدریس و یادگیری شود. به طور کلی، **ازدحام شاگردان در صنوف و فشار کاری زیاد معلمان** از جدی ترین مشکلات مکاتب ارزیابی شده به شمار می روند. در حالی که **وضعیت ساختمان مکاتب** نیز در سطح متوسط یک چالش همیشگی محسوب می شود. رسیدگی هدفمند به این مشکلات می تواند نقش مهم در بهبود محیط تعلیمی و ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری ایفا نماید.

علاوه براین، در جریان نظرخواهی از معلمان، ۴۴٪ آنها ابراز داشته اند که از روش شاگرد محوری؛ ۲۴٪ از روش سخنرانی و ۲۰٪ از روش سوال و جواب در تدریس مضمون زبان استفاده می کنند. این در حالی است که در تدریس مضمون زبان بهتر است از ترکیب هر سه روش استفاده شود تا پروسه تدریس و یادگیری از مؤثریت و کیفیت بهتر برخوردار شود.

۳. مقدمه

ارزیابی و سنجش یادگیری از اساسی ترین ابزارهای تضمین کیفیت در نظام های تعلیمی محسوب می شود. در دوره ابتدایی، به ویژه صنف ششم، این موضوع اهمیت ویژه دارد؛ زیرا این صنف مرحله انتقال شاگردان از دوره ابتدایی به دوره متوسطه را شکل می دهد و میزان آمادگی علمی شاگردان برای سطوح بالاتر را مشخص می سازد.

صنف ششم نقش بنیادی در تثبیت مهارت های اساسی شاگردان دارد. هرگونه ضعف در این مرحله می تواند زمینه ساز مشکلات پایدار یادگیری در دوره های بعدی گردد. با توجه به مشکلات مختلفی که نظام تعلیمی با آن روبروست، بدون شک، ضعف های زیاد در تدریس و یادگیری در

این دوره وجود دارد که شناسایی آنها بدون انجام ارزیابی های منظم و دقیق از کیفیت تدریس و یادگیری امکان پذیر نیست. بنابراین، آنچه می تواند به وزارت معارف در شناسایی مشکلات یادگیری و یافتن راه حل های مؤثر و مناسب کمک کند؛ انجام ارزیابی های منظم از کیفیت تدریس و یادگیری در صنوف، دوره ها و مضامینی است که اساس و پایه یادگیری عمیق تر در دوره های بالاتر محسوب می شوند.

ارزیابی های تعلیمی می تواند معلومات لازم و معتبر برای اصلاح برنامه های درسی، بهبود روش های تدریس، ارتقای ظرفیت معلمان و طراحی برنامه های مؤثر تعلیمی فراهم سازد. به همین منظور، ریاست امتحانات معیاری و ارزیابی نتایج تعلیمی وزارت معارف در سال ۱۴۰۴، ارزیابی سطح یادگیری زبان شاگردان صنف ششم در ۹ ولایت سردسیر را تطبیق نمود که گزارش تفصیلی آن ذیلاً ارایه می گردد.

۴. اهداف ارزیابی

هدف کلی این ارزیابی عبارت است از تعیین سطح یادگیری زبان شاگردان صنف ششم ۹ ولایت سردسیر.

اهداف اختصاصی این ارزیابی قرار ذیل اند:

- سنجش میزان تحقق اهداف تعلیمی مضمون زبان صنف ششم مطابق نصاب تعلیمی.
- تعیین سطح کلی درک مطلب، مهارت های زبانی، توانایی بیان افکار و کاربرد درست زبان.
- شناسایی نقاط قوت و ضعف یادگیری شاگردان در حوزه های مختلف مضمون زبان
- مقایسه سطح یادگیری شاگردان در مضمون زبان میان ولایات و میان مکاتب امارتی و خصوصی.

۵. چارچوب و معیارهای ارزیابی

ارزیابی یادگیری شاگردان، یکی از اساسی ترین ابزارها برای سنجش کیفیت و میزان تحقق اهداف تعلیمی به شمار می رود. در این میان، مضمون زبان نقش بسیار اساسی در رشد یادگیری شاگردان دارد؛ زیرا زبان وسیله اصلی فهم، ارتباط، تفکر و انتقال دانش در تمام مضامین درسی است. نقش این مضمون را می توان در چند بُعد مهم توضیح داد:

نقش زبان در تقویت مهارت های اساسی یادگیری، زبان باعث رشد مهارت اساسی مانند خواندن، نوشتن، شنیدن و صحبت کردن می شود. این مهارت ها، اساس یادگیری سایر مضامین به شمار می روند.

نقش زبان در رشد توانایی درک و فهم مطالب درسی، شاگردانی که مهارت های زبانی قوی دارند، می توانند متون درسی را بهتر بخوانند، مفهوم آن را درک کنند و اطلاعات جدید را تحلیل نمایند. بنابراین، زبان وسیله اصلی فهم دانش است.

نقش زبان در تقویت تفکر و استدلال، زبان به شاگردان کمک می کند تا افکار خود را منظم کرده، تحلیل کنند و دیدگاه های خود را بیان نمایند. به همین دلیل زبان در رشد مهارت تفکر انتقادی و خلاق نقش مهمی دارد.

نقش زبان در بهبود توانایی ارتباط و تعامل اجتماعی، شاگردان به وسیله زبان می توانند افکار، احساسات و دیدگاه های خود را بصورت درست و مؤثر با دیگران شریک سازند و مهارت ارتباطی و اجتماعی خود را تقویت نمایند.

نقش زبان در یادگیری موفقانه سایر مضامین درسی، درک درست زبان باعث می شود، شاگردان بتوانند سؤال های ارزیابی، رهنمایی ها و مطالب درسی سایر مضامین را بهتر بفهمند و در نتیجه بهتر یاد بگیرند؛ بنابراین زبان نقش کلیدی در موفقیت عمومی شاگردان دارد.

نقش زبان در رشد فرهنگی و اخلاقی شاگردان، متون ادبی، علمی، دینی و تربیتی در مضمون زبان باعث آشنایی شاگردان با فرهنگ، ارزش ها و مفاهیم اخلاقی جامعه می شود و در شکل گیری شخصیت آنان نقش دارد.

صنف ششم به عنوان آخرین مرحله تعلیمات ابتدایی، جایگاه ویژه در تثبیت یادگیری مفاهیم پایه زبان و آماده ساختن شاگردان برای ورود به دوره متوسطه دارد. براین اساس، تدوین یک چارچوب نظری منسجم و معیارهای شفاف برای ارزیابی یادگیری زبان صنف ششم، یک ضرورت علمی و آموزشی محسوب می شود.

اکنون با توجه به این ضرورت، چارچوب نظری و معیارهای ارزیابی مضمون زبان صنف ششم در این بخش طور خلاصه توضیح داده می شود. این چارچوب مسیر تحلیل نتایج را مشخص و زمینه اصلاح ارزیابی های بعدی و در نتیجه بهبود کیفیت ارزیابی ها را فراهم می سازد.

۵.۱ چارچوب نظری ارزیابی مضمون زبان

این ارزیابی بر اساس نظریه های سنجش آموزشی استوار بوده و ارزیابی به عنوان یک فرآیند نظام مند گردآوری، تحلیل و تفسیر معلومات تعریف می شود که میزان تحقق اهداف تعلیمی را مشخص می سازد.

۵.۱.۱ مبانی نظری:

مبانی نظری این ارزیابی، بر اساس نظریه های تعلیم و تربیه، سنجش آموزشی و اهداف نصاب تعلیمی شکل می گیرد. هدف این مبانی آن است که ارزیابی به گونه ای طراحی شود که مهارت های واقعی زبانی شاگردان را اندازه گیری کند و با اهداف نصاب درسی هماهنگ باشد. در ادامه مهم ترین مبانی نظری و سپس معیارهای ارزیابی توضیح داده می شود.

۱. مطابقت^۱ ارزیابی با نصاب تعلیمی

یکی از اصول اساسی در ارزیابی این است که ارزیابی و ابزارهای سنجش باید با اهداف نصاب، محتوا و فعالیت های آموزشی همسو باشند. یعنی آنچه در صنف تدریس می شود، همان باید ارزیابی گردد.

در مضمون زبان صنف ششم، ارزیابی باید میزان دستیابی شاگردان به اهداف ذیل را اندازه گیری کند^۲:

- درک مطلب
- خواندن درست متن
- نوشتن جملات و پاراگراف
- بیان شفاهی

۲. نظریه سطوح شناختی بلوم

طبق نظریه بلوم^۳، یادگیری در سطوح مختلف شناختی اتفاق می افتد و ارزیابی باید این سطوح را بسنجد.

مهم ترین سطوحی که در زبان صنف ششم باید ارزیابی شود:

^۱ Biggs, J. (۲۰۰۳). *Teaching for Quality Learning at University*

نصاب تعلیمی معارف افغانستان^۲

^۳ Bloom, B. (۱۹۵۶). *Taxonomy of Educational Objectives*.

۱. دانش – (Knowledge) شناخت لغات و قواعد زبان
۲. درک – (Comprehension) فهمیدن مفهوم متن
۳. کاربرد – (Application) استفاده از قواعد در نوشتن و صحبت کردن
۴. تحلیل – (Analysis) تشخیص مفهوم و پیام متن

این سطوح کمک می‌کند که ارزیابی فقط حفظیات را نسنجیده بلکه درک و کاربرد زبان را نیز بررسی کند.

۳. نظریه مهارت‌های ارتباطی زبان

در آموزش زبان، هدف اصلی توانایی برقراری ارتباط مؤثر^۴ است. بنابراین ارزیابی باید مهارت‌های مختلف زبان را بسنجد.

این مهارت‌ها عبارتند از:

- مهارت خواندن (Reading)
- مهارت نوشتن (Writing)
- مهارت شنیدن (Listening)
- مهارت صحبت کردن (Speaking)

۴. نظریه ارزیابی تکوینی و نهایی^۵

در آموزش زبان باید دو نوع ارزیابی استفاده شود:

ارزیابی تکوینی: در جریان تدریس انجام می‌شود تا پیشرفت شاگردان بررسی گردد. مانند: پرسش شفاهی، تمرین صنفی، فعالیت گروهی.

ارزیابی نهایی: بعد از ختم تمام درس‌ها در یک سال و یا دوره تعلیمی برای سنجش میزان یادگیری انجام می‌شود. مانند: ارزیابی کتبی، ارزیابی درک مطلب، نوشتن انشاء.

۵. معیارهای ارزیابی مضمون زبان صنف ششم

بر اساس مبانی نظری فوق و اهداف نصاب، ارزیابی زبان صنف ششم معمولاً بر چند معیار اساسی استوار است:

معیار درک مطلب-سنجش توانایی شاگرد در فهم متن. شاخص‌های سنجش این معیار عبارتند از:

- تشخیص موضوع اصلی متن
- پاسخ به پرسش‌های مربوط به متن
- بیان مفهوم متن

^۴ Bachman, L. & Palmer, A. (1996). *Language Testing in Practice*.

^۵ Black, P. & Wiliam, D. (۱۹۹۸). *Assessment and Classroom Learning*.

معیار مهارت خواندن - بررسی توانایی شاگرد در خواندن درست متن. شاخص های سنجش آن عبارتند از:

- روان خواندن
- تلفظ درست کلمات
- رعایت علایم نگارشی

معیار مهارت نوشتن - اندازه گیری توانایی نوشتاری شاگرد. شاخص ها اندازه گیری آن عبارتند از:

- نوشتن جملات درست
- رعایت قواعد زبان
- ترتیب منطقی افکار

معیار واژگان و دستور زبان - بررسی میزان تسلط شاگرد بر لغات و قواعد. شاخص های اندازه گیری آن عبارتند از:

- شناخت واژگان جدید
- استفاده درست از قواعد زبان
- تکمیل جملات

معیار مهارت گفتاری - سنجش توانایی بیان شفاهی شاگرد. شاخص های اندازه گیری آن عبارتند از:

- بیان واضح افکار
- استفاده از واژگان مناسب
- پاسخ دادن به سوالات

معیار پوشش محتوایی - پوشش تمام بخش های محتوایی برنامه درسی.

جدول (۲) معیار پوشش محتوایی - پوشش تمام بخش های محتوایی برنامه درسی

خواندن:	دستور زبان:	ادبیات:
<ul style="list-style-type: none"> ○ خواندن متن های داستانی ○ متون معلوماتی و علمی ○ شعر و قطعات ادبی ○ درک مطلب و پاسخ به سوالات 	<ul style="list-style-type: none"> ○ اقسام کلمه (اسم، فعل، صفت، ضمیر و...) ○ زمان های فعل ○ جمله ساده و مرکب ○ مطابقت فعل و فاعل 	<ul style="list-style-type: none"> ○ اشعار کلاسیک و معاصر ○ حکایات ○ ضرب المثل ها ○ معرفی نویسندگان و شاعران ○ نامه نویسی
معنی لغات:	املا و نگارش:	بیان و انشاء:
<ul style="list-style-type: none"> ○ واژه های جدید ○ مترادف ها ○ متضادها ○ کاربرد صحیح لغات 	<ul style="list-style-type: none"> ○ نوشتن درست واژه ها (املاء) ○ نوشتن جمله و پاراگراف ○ خلاصه نویسی ○ نوشتن انشاء یا داستان کوتاه 	<ul style="list-style-type: none"> ○ بیان نظر درباره یک موضوع ○ بازگویی یک داستان ○ گفتگو و بحث گروهی ○ خواندن انشاء و یک مطلب کوتاه

معیار سطوح شناختی بلوم- ارزیابی مضمون زبان باید با سطوح شناختی بلوم همخوانی و مطابقت داشته باشد. این سطوح و معیارهای آن در جدول ذیل ارایه شده است.

جدول (۳) سطوح شناختی و تعاریف آن در مضمون زبان

تعریف در زبان	سطح شناختی
حفظ تعاریف و بیان کردن	یادآوری
توضیح مفهوم با مثال	درک مفاهیم
استفاده از آموخته‌ها در حل مسئله	کاربرد
حل مسئله	تحلیل و استدلال

مبانی نظری ارزیابی مضمون زبان صنف ششم بر اصولی مانند همراستایی یا مطابقت با نصاب، سطوح شناختی بلوم، مهارت‌های ارتباطی زبان و ارزیابی تکوینی و نهایی استوار است. بر اساس این مبانی، معیارهای اصلی ارزیابی شامل درک مطلب، خواندن، نوشتن، واژگان و دستور زبان، مهارت گفتاری، پوشش محتوایی و سطوح شناختی می‌باشد. این معیارها کمک می‌کند تا سطح واقعی یادگیری شاگردان در مهارت‌های زبانی به صورت دقیق سنجیده شود.

توجه به جایگاه صنف ششم در پروسه یادگیری و ارزیابی:

صنف ششم یک مرحله انتقالی کلیدی بین دوره ابتدایی و متوسطه است. در این مرحله، شاگردان باید مفاهیم اساسی زبان مانند دستور زبان، زمان‌های فعل، جمله‌های ساده و مرکب و درک مطلب را بصورت پایدار فرا گرفته و توانایی استفاده از آن را کسب نمایند و برای آموختن مفاهیم انتزاعی تر در دوره متوسطه آمادگی حاصل نمایند. بنابراین، در ارزیابی شاگردان باید به جایگاه و اهمیت این مرحله و همچنین اهداف یادگیری در این صنف توجه لازم صورت گیرد.

اطمینان از ارتباط بین معیارهای ارزیابی و طراحی ارزیابی:

در طراحی ارزیابی‌های زبان صنف ششم باید اطمینان حاصل گردد که چارچوب نظری و معیارهای فوق بطور کامل در نظر گرفته شده و ابزارها و سؤالات ارزیابی مطابق بخش‌های محتوایی و سطوح شناختی تهیه شده‌اند. همچنین، اطمینان حاصل گردد که ارزیابی‌ها و ابزارهای آن می‌توانند زمینه تحلیل علمی نتایج، شناسایی نقاط قوت و ضعف شاگردان و ارایه بازخورد مؤثر به معلمان و تصمیم‌گیرندگان را فراهم می‌سازد.

۶ روش تطبیق:

۶.۱ جامعه آماری و نمونه‌گیری

جامعه آماری این ارزیابی تمامی شاگردان صنف ششم در ۹ ولایت سردسیر می‌باشد. براساس احصائیه سال تحصیلی ۱۴۰۴ تعداد شاگردان حاضر صنف ششم در این ۹ ولایت ۳۹۵۳۳۲ تن می‌باشد. از میان جامعه آماری تعداد ۳۴۱۵ تن شاگرد صنف ششم بعنوان نمونه تعیین گردید. در هر ولایت، (۲) ولسوالی با مرکز ولایت بصورت تصادفی انتخاب گردید و در هر ولسوالی، (حداقل ۴) باب مکتب و در هر مکتب، (۲۲) تن شاگرد در این ارزیابی شامل گردیدند.

بیشترین شاگردان از ولایت بلخ (۱۵٪) و کمترین شاگردان از ولایت‌های پنجشیر و سمنگان (۶٪) بوده‌اند.

۶،۲ ابزارهای ارزیابی

در این ارزیابی از سوالنامه بعنوان ابزار سنجش استفاده گردید. سوال نامه مجموعاً دارای ۱۵ سوال و ۱۰۰ نمره بود و در آن از سوالات چهارگزینه ای، صحیح و غلط، خانه خالی، وصل کردنی و تشریحی استفاده گردیده بود. سوالات براساس نصاب تعلیمی رسمی معارف توسط متخصصین و بادر نظر داشت محتوای مضمون و سطوح شناختی بلوم؛ طراحی و در چند مکتب بصورت آزمایشی تطبیق گردید. متناسب به حجم و سطح دشواری سوالات به شاگردان ۹۰ دقیقه زمان برای پاسخ دهی و حل سوالات داده شد.

به هدف جمع آوری معلومات بیشتر در مورد مشکلات موجود در مکتب، عوامل مؤثر بر یادگیری و راه های بهبود کیفیت تدریس و یادگیری از طریق پرسشنامه و مصاحبه از (۱۵۷) تن معلم زبان و (۱۸۷) تن مدیر مکتب نظرخواهی صورت گرفت که نتایج آن در گزارش تحلیل و ارایه گردیده است.

همچنین، بخاطر سنجش میزان علاقه شاگردان به مضمون زبان و کسب معلومات در مورد جریان تدریس و یادگیری این مضمون به (۳۷۴) تن شاگرد، پرسشنامه توزیع و با آنها مصاحبه صورت گرفت.

۶،۳ اعتبار و ثبات

به منظور اطمینان از اعتبار و ثبات نتایج ارزیابی، متخصصین ریاست امتحانات معیاری ابزار ارزیابی را در ۴۲ باب مکاتب شهر کابل طور آزمایشی تطبیق و معلومات بدست آمده را با استفاده از نرم افزار اس پی اس تجزیه و تحلیل نمودند.

متخصصین ارزیابی ریاست امتحانات معیاری به هدف تعیین اعتبار یا همان توانایی ارزیابی در سنجش میزان تحقق اهداف آموزشی مورد نظر، سوالات را با اهداف نصاب تعلیمی مقایسه نمودند. همچنین، بخاطر اطمینان از پوشش کامل محتوای مضمون در ارزیابی، محتوای سوالات با سطوح شناختی بلوم مطابقت داده شد و از رعایت معیارها و شاخص های طراحی سوال مانند: فیصدی توزیع موضوعات، تناسب سنی، سطح دشواری و غیره اطمینان حاصل گردید.

به هدف تعیین ثبات ارزیابی یا میزان مشابهت و همسانی نتایج ارزیابی در موقعیت های مختلف، متخصصین ریاست امتحانات معیاری، معلومات حاصل از اجرای آزمایشی ارزیابی را با استفاده از برنامه اس پی اس اس تحلیل نمودند که در نتیجه مقدار آلفای کرونباخ به سطح ۰.۸۶ بدست آمد. سطح نسبتاً بالای آلفا و نزدیک به ۱ نشان میدهد که سوالات ارزیابی از همسانی درونی قابل قبول برخوردار بوده و ابزار سنجش توانسته است سطح یادگیری شاگردان را به گونه ای پایدار و قابل اعتماد اندازه گیری نماید.

در مجموع، مقدار آلفای بدست آمده و نظریات متخصصین نشان می دهد که ارزیابی زبان صنف ششم از اعتبار محتوایی مناسب و ثبات و همسانی قابل قبول برخوردار بوده و نتایج به دست آمده از آن می تواند به عنوان مبنای معتبر برای تحلیل وضعیت یادگیری شاگردان، شناسایی نقاط قوت و ضعف آموزشی و اتخاذ تصمیم های اصلاحی در روند تدریس و یادگیری مورد استفاده قرار گیرد.

۷. تحلیل معلومات

این بخش به تحلیل ارقام و معلومات حاصل از اجرای ارزیابی زبان صنف ششم اختصاص یافته است. ارقام و معلومات پس از جمع آوری، تصفیه و تنظیم، با استفاده از روش های آماری توصیفی مورد تحلیل قرار گرفته اند تا تصویری روشن از سطح یادگیری شاگردان، الگوهای عملکرد و میزان تحقق اهداف آموزشی ارائه گردد. تمرکز اصلی این بخش بر بررسی نمرات عمومی، توزیع شاگردان بر اساس سطوح یادگیری و تحلیل عملکرد آنان در سطوح مختلف شناختی می باشد.

۷،۱ تحلیل عمومی نمرات شاگردان

مطابق جدول (۲)، حجم نمونه‌ی مورد ارزیابی برای سنجش سطح یادگیری مضمون زبان ۳۴۱۵ تن شاگردان صنف ششم بوده است. **اوسط نمرات** بدست آمده از ارزیابی، ۳۶٫۲۴٪ می باشد. این مقدار نشان می دهد که سطح کلی یادگیری شاگردان به طور قابل ملاحظه‌ای **پایین تر از حد مطلوب** بوده و اکثریت شاگردان نتوانسته‌اند به حداقل قابلیت های تعریف شده در نصاب تعلیمی دست یابند. **انحراف معیار ۲۱٫۷۵** به معنای پراکندگی نسبتاً زیاد نمرات شاگردان می باشد. این موضوع نشان می دهد که در عملکرد شاگردان در این مضمون تفاوت معناداری وجود دارد؛ به گونه‌ای که بخشی از شاگردان نمرات بسیار پایین و بخشی دیگر نمرات نسبتاً بالاتری کسب کرده‌اند.

حداقل نمره کسب شده (جدول ۲) نشان دهنده آن است که شماری از شاگردان هیچ پاسخ صحیحی ارائه نکرده‌اند یا به طور کامل در ارزیابی ناکام بوده‌اند. این وضعیت زنگ خطر جدی برای نظام تعلیمی محسوب می شود و مستلزم اتخاذ اقدامات فوری در این زمینه است.

در مقابل، حداکثر نمره کسب شده (۱۰۰) بیانگر این است که تعداد محدودی از شاگردان توانسته‌اند به تسلط کامل بر محتوای ارزیابی دست یابند. با این حال، فاصله زیاد میان حداقل و حداکثر نمره نشان دهنده نابرابری شدید در سطح یادگیری شاگردان می باشد.

جدول (۴) وضعیت عمومی نمرات شاگردان در ارزیابی زبان صنف ششم

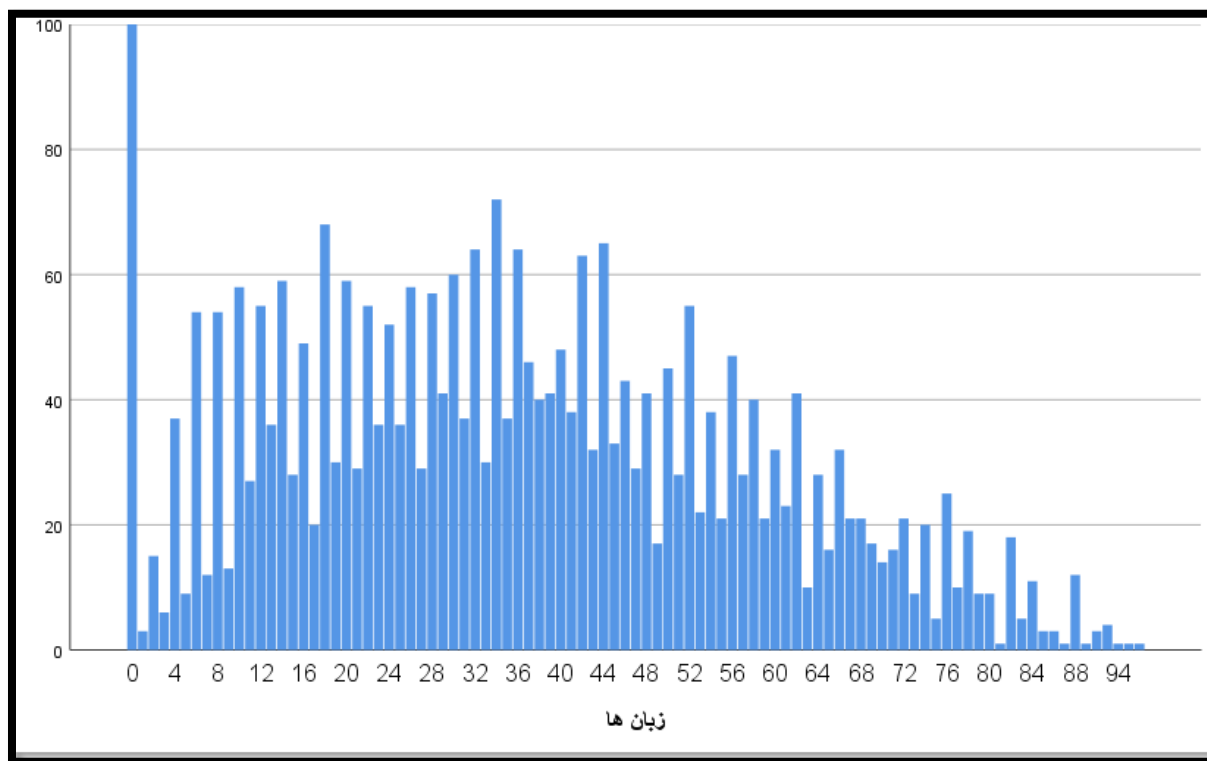
وضعیت عمومی مضمون زبان صنف ششم	
تعداد شاگردان ارزیابی شده	۳۴۱۵
اوسط نمرات	۳۶٫۲۴
انحراف معیار (پراکندگی)	۲۳٫۱۰
حداقل نمره	۰
حداکثر نمره	۱۰۰٫۰۰

جدول فوق نشان می دهد که اوسط نمرات (۳۶٫۲۴) بیانگر ضعف عمومی یادگیری و انحراف معیار بالا (۲۱٫۷)، نشانه تفاوت شدید در سطح عملکرد شاگردان است.

پراکندگی نمرات نشان می دهد که نمرات تقریباً بین ۰ تا ۱۰۰ پراکنده اند، اما تمرکز اصلی در قسمت پایین نمودار است. این موضوع نشان می دهد که فیصدی قابل توجه شاگردان در مهارت های زبان به سطح تسلط مطلوب نرسیده اند.

بطور کلی، معلومات جدول فوق نشان می دهد که سطح عمومی یادگیری شاگردان در مضمون زبان پایین تر از حد مطلوب بوده؛ تفاوت قابل توجه میان شاگردان قوی و ضعیف وجود دارد و شمار شاگردان با عملکرد عالی کم است. بنابراین، ضرورت بازنگری جدی در روش های تدریس، محتوای آموزشی و برنامه های حمایتی برای تقویت یادگیری شاگردان، بطور آشکار احساس می شود.

شکل (۱) منحنی توزیع نمرات زبان صنف ششم شاگردان در ۹ ولایت سردسیر

در گراف بالا بیشترین تراکم نمرات بین ۱۲ تا ۶۰ دیده می شود و تعداد شاگردانی که نمره بالای ۷۰ یا ۸۰ کسب نموده اند؛ بسیار کم است و منحنی توزیع نمرات به سمت نمرات بالا کشیدگی دارد.

این وضعیت نشان میدهد که بیشتر شاگردان در سطح پایین تا متوسط عملکرد قرار دارند و تنها تعداد کمی از شاگردان عملکرد بسیار خوب داشته اند.

۷،۲ توزیع شاگردان براساس سطوح عملکرد

در جدول (۳)، چگونگی توزیع نمرات شاگردان صنف ششم بر اساس سطوح عملکرد در مضمون زبان نشان داده شده است که تفسیر آن به شرح زیر ارائه می گردد:

بررسی فیصدی ها در جدول ذیل نشان میدهد که بیشترین تمرکز شاگردان در سطح «پایین تر از حد مطلوب» قرار دارد؛ به گونه ای که ۱۹۷۴ شاگرد معادل ۵۷،۸٪ نمره ای کمتر از ۴۰ کسب کرده اند. این یافته بیانگر آن است که بیشتر از نصف شاگردان به حداقل معیارهای یادگیری زبان دست نیافته اند و در مهارت های پایه ای مانند محاسبه، درک مفاهیم و حل مسأله با چالش جدی روبه رو هستند. این سطح از ضعف، عدم مؤثریت پروسه تدریس و یادگیری را در این مضمون نشان می دهد.

در سطح «نزدیک به حد مطلوب»، ۴۷۹ شاگرد معادل ۱۴٪ قرار دارند. این گروه اگرچه به حد معیار نرسیده اند، اما بواسطه برنامه های جبرانی و تقویتی می توانند در مدت نسبتاً کوتاه به سطح مطلوب ارتقا یابند.

سطح «برابر با حد مطلوب» شامل ۶۸۵ شاگرد معادل ۲۰.۱٪ است. این شاگردان توانسته‌اند معیارهای اساسی یادگیری را برآورده سازند، اما فیصدی اندک این گروه نشان می‌دهد که تحقق اهداف آموزشی زبان برای اکثریت شاگردان امکان‌پذیر نبوده است.

در نهایت، تنها ۲۷۷ شاگرد معادل ۸.۱٪ در سطح «بالتر از حد مطلوب» قرار دارند. این فیصدی بسیار پایین، بیانگر آن است که سیستم تعلیمی در این ولایات در شناسایی، آموزش و حمایت از استعدادهای برتر زبان نیز عملکرد محدودی داشته‌اند.

در مجموع، توزیع شاگردان در سطوح عملکرد نشان می‌دهد که روند تدریس و یادگیری زبان به‌شدت در سطوح پایین متمرکز شده و سطوح عملکرد شاگردان متوازن نیست.

جدول (۵) چگونگی توزیع نمرات زبان و عملکرد شاگردان

سطح عملکرد	محدوده نمره	تعداد شاگردان	فیصدی
پایین تر از حد مطلوب	۰-۳۹	۱۹۷۴	۵۷,۸٪
نزدیک به حد مطلوب	۴۰-۴۹	۴۷۹	۱۴,۰٪
برابر با حد مطلوب	۵۰-۶۹	۶۸۵	۲۰,۱٪
بالتر از حد مطلوب	۷۰+	۲۷۷	۸,۱٪
مجموعه		۳۴۱۵	۱۰۰٪

در مجموع بررسی سطوح عملکرد حاکی از این است که بخش قابل توجهی از شاگردان در سطوح پایین‌تر از معیار مورد انتظار قرار دارند، در حالی که فیصدی کمتری از شاگردان توانسته‌اند به سطوح بالاتر یادگیری دست یابند. این الگو بیانگر آن است که اهداف آموزشی زبان صنف ششم به‌گونه یکنواخت در میان شاگردان تحقق نیافته است.

۷,۳ تحلیل عملکرد شاگردان براساس سطوح مختلف شناختی

بررسی فیصدی پاسخ‌های صحیح در جدول (۴)، تحلیل سطوح مختلف شناختی نشان می‌دهد که عملکرد شاگردان به‌صورت تدریجی از سطوح پایین‌تر به سطوح بالاتر شناختی کاهش یافته است؛ الگویی که بیانگر غلبه یادگیری سطحی بر یادگیری عمیق می‌باشد.

در سطح یادآوری، شاگردان با ۴۵٪ پاسخ صحیح، بهترین عملکرد را داشته‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد که شاگردان در به‌خاطر سپردن معلومات، تعاریف و قواعد اساسی تا حد قابل قبولی موفق بوده‌اند.

در سطح درک مفاهیم، فیصدی پاسخ صحیح به ۳۵٪ کاهش یافته است که بیانگر آن است که بخش قابل توجهی از شاگردان در تفسیر، توضیح و فهم مفاهیم درسی با دشواری مواجه‌اند و یادگیری آن‌ها عمدتاً بالاتر از حفظ مطالب شکل نگرفته است.

در سطح کاربرد، میزان پاسخ صحیح با ۱۲٪، کاهش بیشتر را نشان می‌دهد. این امر بیانگر ضعف شاگردان در به‌کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های جدید و مسائل عملی می‌باشد و نشان می‌دهد که میان دانش نظری شاگردان و استفاده عملی از آن در موقعیت‌های مختلف فاصله وجود دارد.

کمترین میزان پاسخ صحیح مربوط به سطح استدلال و حل مسئله با ۸٪ است. این یافته نشان‌دهنده ضعف جدی شاگردان در مهارت‌های تفکر سطح بالا، تحلیل، استنتاج و حل مسائل پیچیده می‌باشد که از مهم‌ترین اهداف آموزش معاصر به‌شمار می‌رود.

جدول (۶) تحلیل سطوح شناختی شاگردان در مضمون زبان صنف ششم

سطوح شناختی	فیصدی پاسخ صحیح
یادآوری	٪۴۵
درک مفاهیم	٪۳۵
کاربرد	٪۱۲
استدلال و حل مسأله	٪۸

به طور کلی، نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که تمرکز آموزشی بیشتر بر سطوح پایین شناختی بوده و مهارت‌های تفکر عالی به اندازه کافی تقویت نشده است. این وضعیت ضرورت بازنگری در روش‌های تدریس، طراحی سؤالات معیاری و تأکید بیشتر بر فعالیت‌های تحلیلی، تمرین و مسأله محور را برجسته می‌سازد.

۷، ۴ تحلیل عوامل مؤثر بر تدریس و یادگیری مضمون زبان صنف ششم در ۹ ولایت سردسیر

به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر تدریس و یادگیری مضمون زبان صنف ششم در ولایات فوق، معلومات در مورد درجه تحصیل، مطابقت رشته و تجربه معلمین با استفاده از پرسشنامه جمع آوری گردید که نتایج آن در بخش ذیل ارایه و تحلیل می‌گردد:

۷.۴.۱ درجه تحصیل معلم

درجه تحصیل معلم، یکی از فکتورهای مهم در یادگیری شاگردان بحساب می‌آید. خلاصه نتایج بدست آمده از پرسشنامه در جدول (۵) نشان می‌دهد که ٪۶۲ معلمان زبان صنف ششم در ولایت‌های ارزیابی شده، دارای درجه تحصیل لیسانس، ٪۳۳ چهارده پاس، ٪۴ ماستر و ٪۱ دوازده پاس بوده اند.

در مجموع، وضعیت کلی درجه تحصیلی معلمین زبان با توجه به فیصدی‌های بدست آمده به شرح زیر است:

- اکثر معلمین دارای تحصیلات در سطح لیسانس اند.
- بیش از یک چهارم معلمین، حداقل معیارهای تحصیلی را دارا می‌باشند.
- فیصدی معلمین دارای تحصیلات ماستری بسیار محدود است.
- هنوز هم در بعضی مکاتب ولایات، معلمین دوازده پاس مضمون زبان را تدریس می‌کنند که ممکن است یکی از عوامل اصلی پایین بودن کیفیت تدریس و یادگیری مضمون زبان در مکاتب ارزیابی شده همین موضوع باشد.

بطور کلی، از نظر کمی وضعیت تحصیلی معلمین قابل قبول به نظر می‌رسد، اما از نظر کیفی، کمبود معلمین مسلکی هنوز هم احساس می‌شود.

جدول (۷) درجه تحصیل معلم زبان بر اساس ولایت

شماره	ولایت	درجه تحصیلی			مجموع معلمان مصاحبه شده که زبان تدریس می کنند.
		۱۲ پاس	۱۴ پاس	لیسانس	
۱	شهر کابل	۰٪	۲۳٪	۷۲٪	۳۹
۲	ولایت کابل	۸٪	۴۲٪	۵۰٪	۱۲
۳	هرات	۰٪	۳۰٪	۶۵٪	۲۰
۴	بلخ	۰٪	۳۸٪	۵۶٪	۱۶
۵	غزنی	۰٪	۳۳٪	۶۷٪	۹
۶	پنجشیر	۰٪	۳۶٪	۵۸٪	۱۹
۷	بغلان	۰٪	۳۶٪	۵۷٪	۱۴
۸	بامیان	۰٪	۲۹٪	۶۵٪	۱۷
۹	سمنگان	۰٪	۲۷٪	۷۳٪	۱۱
	مجموعه	۱٪	۳۳٪	۶۲٪	۱۵۷

تحلیل مقایسوی ولایات نشان میدهد که سمنگان با (۷۳٪) ، شهر کابل با (۷۲٪)، غزنی با (۶۷٪) و بامیان با (۶۵٪) بالاترین سهم معلمان لیسانس را دارا می باشند. این ولایات از نظر سطح تحصیلات معلمان زبان در وضعیت نسبتاً خوبی قرار دارند.

در مقابل، ولایات کابل با (۴۲٪) ، بلخ با (۳۸٪) و ولایت های (پنجشیر و بغلان) با (۳۶٪) دارای بالاترین میزان معلمان چهارده پاس زبان می باشند. در این ولایات فیصدی بالای معلمان چهارده پاس می تواند بر کیفیت تدریس بویژه در مفاهیم عمیق تر زبان، اثر منفی بگذارد.

بیشترین سهم معلمان با تحصیلات ماستری مربوط به ولایت بغلان (۷٪) است. در ولایت های کابل، غزنی و سمنگان هیچ معلم دارای مدرک ماستری در مضمون زبان گزارش نشده است.

معلمان دوازده پاس در این مضمون به میزان (۸٪) فقط در ولایت کابل مشاهده می شود. هرچند فیصدی پایین است، اما از نظر معیارهای استخدامی، قابل توجه و نیازمند رسیدگی است. در سایر ولایات، این فیصدی صفر است.

به طور کلی، معلمان زبان در این ۹ ولایت از نظر درجه تحصیل در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند، اما برای ارتقای کیفیت تدریس زبان، به ویژه در راستای بهبود یادگیری مفهومی و استدلالی شاگردان، لازم است در زمینه تدویر و رکشاپ های ارتقای ظرفیت و آرایه بورسیه های تحصیلی در مقطع لیسانس و ماستری برای معلمان این ولایات، توجه و سرمایه گذاری جدی صورت گیرد.

۷.۴.۲ تدریس مطابق رشته و خلاف رشته

رشته تحصیل معلم نیز یکی از عوامل مؤثر بر یادگیری و یکی از شاخص های کلیدی کیفیت تدریس محسوب می شود. تدریس زبان مطابق رشته تحصیلی معمولاً با تسلط مفهومی بهتر، انتخاب روش های تدریس مؤثرتر و ارزیابی دقیق تر یادگیری شاگردان همراه است. تدریس خلاف رشته می تواند یکی از عوامل مهم ضعف در درک مفاهیم؛ محدود ماندن تدریس در سطح حفظیات؛ و کاهش عملکرد شاگردان در سطوح شناختی بالاتر باشد.

به منظور تحلیل میزان تدریس مطابق و خلاف رشته در این ولایات، معلومات مورد نیاز در جریان پروسه ارزیابی از طریق پرسشنامه از ۱۵۷ تن معلم جمع آوری گردید. تحلیل کمی معلومات بیانگر این است که از مجموع (۱۵۷) تن معلمان مصاحبه شده مضمون زبان؛ ۹۱٪ آنها مطابق رشته تدریس می کنند. این فیصدی نشان می دهد که بین رشته تحصیلی معلمان و مضمونی که آنها تدریس می کنند؛ تطابق زیاد و قابل قبول وجود دارد که می تواند در بهبود کیفیت تدریس و یادگیری عمیق تر شاگردان نقش مؤثری داشته باشد.

جدول (۸) رشته تحصیل معلم زبان صنف ششم به تفکیک ولایت

شماره	ولایت	مجموع معلمان مصاحبه شده که زبان تدریس می کنند.	رشته تحصیل		
			تعداد مطابق رشته	% مطابق رشته	تعداد خلاف رشته
۱	شهر کابل	۳۹	۳۶	۹۲٪	۳
۲	ولایت کابل	۱۲	۱۰	۸۳٪	۲
۳	هرات	۲۰	۱۸	۹۰٪	۲
۴	بلخ	۱۶	۱۵	۹۴٪	۱
۵	غزنی	۹	۸	۸۹٪	۱
۶	پنجشیر	۱۹	۱۸	۹۴٪	۱
۷	بغلان	۱۴	۱۳	۹۳٪	۱
۸	بامیان	۱۷	۱۶	۹۴٪	۱
۹	سمنگان	۱۱	۱۰	۹۱٪	۱
	مجموعه	۱۵۷	۱۴۴	۹۱٪	۱۳

اما، مطابق جدول فوق، ۹٪ معلمان خلاف رشته تدریس می نمایند که رقم قابل توجهی است و نشان دهنده کمبود معلمان مسلکی یا توزیع نامتوازن معلمان در مضمون زبان در برخی مکاتب ولایات مورد نظر می باشد. این وضعیت می تواند بر کیفیت تدریس و یادگیری تأثیر منفی داشته باشد.

تحلیل مقایسوی ولایات، نشان می دهد ولایت های بلخ، بامیان و پنجشیر با (۹۴٪)، بغلان با (۹۳٪)، شهر کابل با (۹۲٪) و سمنگان با (۹۱٪) و هرات با (۹۰٪) به ترتیب بالاترین سهم معلمان مطابق رشته را دارا می باشند که در وضعیت خوب قرار دارند.

اما، ولایت کابل با (۸۳٪) و ولایت غزنی با (۸۹٪) نسبت به هفت ولایت دیگر معلمان مطابق رشته کمتری دارند.

در مجموع وضعیت تدریس مطابق رشته در کل در سطح این ولایات، خوب می باشد. اما هنوز ۹٪ معلمان زبان در این ولایات خلاف رشته تدریس می نمایند.

اینک با توجه به وضعیت تدریس خلاف رشته در این ولایات، اقدامات ذیل جهت ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری زبان در مکاتب کشور بخصوص در ولایات ارزیابی شده، پیشنهاد می گردد:

- کاهش تدریجی تدریس خلاف رشته، به ویژه در ولایت های با فیصدی بالا؛
- اولویت دهی به جذب و جابه جایی معلمان متخصص زبان؛
- برگزاری برنامه های ارتقای ظرفیت تخصصی برای معلمان خلاف رشته موجود.

۷.۴.۳ تجربه تدریس معلمان

حضور گسترده معلمان باتجربه در مکتب، از نظر انتقال دانش اساسی به شاگردان و مدیریت مؤثر پروسه تدریس و یادگیری در صنف، یک **نقطه قوت** و عامل مهم در بهبود کیفیت تعلیم محسوب می‌شود. با این حال، نبود توازن میان تجربه معلم و استفاده از روش های جدید تدریس، ممکن است سبب تداوم و افزایش استفاده از روش های قدیمی تدریس از سوی معلمان بجای انطباق پذیری با روش های جدید مانند شاگرد محوری، حل مسأله و ارزشیابی تکوینی در صنف گردد.

معلومات بدست آمده پیرامون تجربه تدریس معلمان زبان در ۹ ولایت شامل ارزیابی مندرج در جداول (۷) و (۸)، نشان میدهد که:

- بیشترین سهم مربوط به معلمان با سابقه شش الی ده سال سال، (۳۶٪) است که نشان دهنده حضور قابل توجه نیروی بشری بسیار جوان و باتجربه در مکاتب مورد نظر می‌باشد.
- پس از آن، معلمان با سابقه ۱۱ الی ۱۵ (۲۴٪) نیز سهم قابل توجهی دارند و معمولاً در مرحله پختگی حرفه‌ای قرار دارند.
- سهم معلمان با سابقه ۱ الی ۵ سال (۲۲٪) نیز نسبتاً پایین تر از گروه‌های باتجربه است.
- کمترین سهم مربوط به معلمان با سابقه بیشتر از بیست سال (۶٪) است که نشان می‌دهد.

اگرچه، این معلومات مشخص نمی‌کند که منظور از مدت تجربه تدریس، تدریس مطابق رشته است یا خلاف رشته؟ در مجموع، معلومات فوق نشان می‌دهد که ترکیب نیروی تدریسی مکاتب ارزیابی شده در ۹ ولایت مورد نظر، از لحاظ تجربه حرفه‌ای بوده و امکان قضاوت درباره توازن میان معلمان کم‌تجربه و باتجربه را فراهم می‌سازد.

جدول (۹) تجربه تدریس معلمان

سابقه کاری در بخش تدریس	
کمتر از یک سال	۰٪
۱ الی ۵ سال	۲۲,۱۱٪
۶ الی ۱۰ سال	۳۶,۱۲٪
۱۱ الی ۱۵ سال	۲۴,۲٪
۱۶ الی ۲۰ سال	۱۱,۲۵٪
بالاتر از بیست سال	۶,۳۲٪
مجموعه	۱۰۰٪

جدول (۱۰) تجربه تدریس معلمان بر اساس ولایت

شماره	ولایت	تجربه تدریس معلم					مجموع معلمان مصاحبه شده که زبان تدریس می کنند.
		کمتر از ۱ سال	۱ الی ۵ سال	۶ الی ۱۰ سال	۱۱ الی ۱۵ سال	۱۶ الی ۲۰ سال	
۱	شهر کابل	۰	۹	۱۴	۱۰	۴	۳۹
۲	ولایت کابل	۰	۳	۴	۳	۱	۱۲
۳	هرات	۰	۴	۷	۵	۳	۲۰
۴	بلخ	۰	۳	۶	۴	۲	۱۶
۵	غزنی	۰	۲	۳	۲	۱	۹
۶	پنجشیر	۰	۴	۷	۵	۲	۱۹
۷	بغلان	۰	۳	۵	۳	۲	۱۴
۸	بامیان	۰	۴	۶	۴	۲	۱۷
۹	سمنگان	۰	۳	۴	۲	۱	۱۱
مجموعه		۰	۲۲,۳	۳۵,۷	۲۴,۲	۱۱,۵	۱۵۷
		% ۰	% ۲۲,۳	% ۳۵,۷	% ۲۴,۲	% ۱۱,۵	% ۶,۴

محاسبه مجموعی گروه‌های های مختلف تجربه معلمان شامل (گروه‌های ۶ الی ۱۰ سال، ۱۱ الی ۱۵ سال، ۱۶ الی ۲۰ سال و بالاتر از ۲۰ سال) نشان می‌دهد که حدود ۷۷.۷٪ معلمان بیش از ۵ سال سابقه تدریس زبان دارند.

این وضعیت نشان‌دهنده ثبات و تجربه بالا در نیروی تدریسی مکاتب ارزیابی شده است که می‌تواند به مدیریت بهتر صنف، انتقال مؤثر مفاهیم و شناخت عمیق‌تر از نصاب درسی کمک کند.

در مقابل، ۲۲.۳٪ معلمان کمتر از پنج سال تجربه داشته‌اند که می‌تواند بیانگر محدودیت در جذب معلمان جدید؛ خطر پیری کادر تدریسی موجود در بلندمدت؛ و کاهش تدریجی نوآوری و روش‌های تدریس نوین در این مکاتب باشد.

به‌طور کلی، سابقه کاری معلمان در این ولایات نشان‌دهنده تجربه بالا و استخدام محدود معلمان جوان است. این وضعیت در کوتاه‌مدت، ظرفیت بشری برای تدریس مضمون زبان را تأمین می‌کند، اما در بلندمدت نیازمند پلانگذاری برای جذب، تربیه و تقرر معلمان جدید می‌باشد.

۷.۵ تحلیل عوامل تدریسی و مدیریتی مؤثر بر یادگیری از نظر معلمان و مدیران

در جریان ارزیابی با ۱۵۷ تن معلمان و ۱۸۷ تن مدیران مکاتب مربوطه در مورد میزان تأثیر عوامل تدریسی مانند: موفقیت معلم در تطبیق پلان درسی، درک معلم از اهداف نصاب تعلیمی، انگیزه شاگردان برای یادگیری و عوامل مدیریتی مؤثر بر یادگیری مانند: مشارکت والدین در فعالیت‌های مکتب و همکاری مدیر با معلمان مصاحبه و نظرخواهی صورت گرفت که نتایج آن در جدول ذیل ارائه گردیده است.

جدول (۱۱) میزان تأثیر عوامل تدریسی و مدیریتی بر یادگیری از نظر معلمان

تأثیر سایر عوامل بر یادگیری شاگردان	مقدار تأثیر	فیصدی موافقه معلمان
۱. موفقیت معلم در تطبیق پلان درسی	بالا	٪ ۸۴
	متوسط	٪ ۱۶
	پایین	٪ ۰
۲. درک معلم از اهداف نصاب تعلیمی	بالا	٪ ۹۱
	متوسط	٪ ۹
	پایین	٪ ۰
۳. مشارکت والدین در فعالیت های مکتب	بالا	٪ ۳۱
	متوسط	٪ ۲۲
	پایین	٪ ۴۷
۴. انگیزه شاگردان برای یادگیری	بالا	٪ ۶۰
	متوسط	٪ ۳۵
	پایین	٪ ۵
۵. همکاری مدیر با معلمان	بالا	٪ ۸۸
	متوسط	٪ ۱۰
	پایین	٪ ۲

یافته‌های نظرخواهی از معلمان ۹ ولایت ارزیابی شده، نشان می‌دهد که از نظر معلمان و مدیران، برخی عوامل تدریسی و مدیریتی نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در بهبود یادگیری شاگردان دارند.

نخست، **درک معلم از اهداف نصاب تعلیمی** با ۹۱٪ تأثیر بالا، بیشترین میزان موافقت معلمان را به خود اختصاص داده است. این موضوع نشان می‌دهد که آگاهی و فهم عمیق معلم از اهداف نصاب، پیش‌شرط اساسی برای تدریس مؤثر و جهت‌دهی درست به فعالیت‌های درسی محسوب می‌شود.

دوم، **همکاری مدیر با معلمان** با ۸۸٪ تأثیر بالا، یکی از مؤثرترین عوامل مدیریتی بر یادگیری شاگردان شناخته شده است. این نتیجه نشان می‌دهد که رهبری آموزشی مؤثر، حمایت اداری و همکاری نزدیک مدیریت با معلمان، زمینه‌ساز ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری در مکتب می‌باشد.

سوم، **موفقیت معلم در تطبیق پلان درسی** با ۸۴٪ تأثیر بالا، به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی شناخته شده است. این نتیجه بیانگر آن است که اجرای منظم و هدفمند پلان درسی، نقش مستقیم در تدریس و یادگیری منظم و تحقق اهداف یادگیری شاگردان دارد.

چهارم، در مورد انگیزه شاگردان برای یادگیری، معلمان ۶۰٪ تأثیر بالا را گزارش کرده‌اند. این امر بیانگر این است که انگیزه شاگردان یک عامل مهم و چندبعدی است که در صورت تقویت، می‌تواند به بهبود حضور، مشارکت و یادگیری آنان منجر شود.

در آخر، مشارکت والدین در فعالیتهای مکتب از دیدگاه معلمان کمترین تأثیر را دارد؛ به‌گونه‌ای که ۴۷٪ آن را دارای تأثیر پایین ارزیابی کرده‌اند. این یافته می‌تواند نشان‌دهنده ضعف ارتباط مکتب و خانواده یا محدود بودن نقش عملی والدین در روند تدریس و یادگیری باشد.

به طور کلی، نتایج این جدول حاکی از آن است که عوامل مرتبط با توانمندی حرفه‌ای و تدریسی معلم و حمایت مدیریتی بیشترین تأثیر را بر یادگیری شاگردان دارند، در حالی که تقویت نقش والدین و افزایش انگیزه شاگردان نیازمند توجه و تدابیر جدی تر می‌باشند.

۷.۶ میزان موجودیت مشکلات عمده در مکتب از نظر معلمان و مدیران

در این ارزیابی، از معلمان و مدیران در مورد میزان موجودیت مشکلات عمده در مکتب نیز نظرخواهی صورت گرفت که نتایج آن در جدول (۱۰) بطور خلاصه ارائه گردیده است.

جمع بندی نظریات معلمان نشان میدهد که از دیدگاه آنها، مکاتب ارزیابی شده با چالش‌های مهم زیربنایی و اداری مواجه‌اند که بر کیفیت تدریس و یادگیری شاگردان تأثیرگذار می‌باشند.

یکی از مشکلات موجود در مکاتب، نامناسب بودن ساختمان مکتب است، ۴۵٪ معلمان معتقد اند که این مشکل تا حدی وجود دارد، در حالی که ۱۱٪ آن را بسیار زیاد و ۴۴٪ عدم موجودیت این مشکل را گزارش کرده‌اند. این وضعیت نشان می‌دهد که هرچند همه مکاتب با بحران شدید زیربنایی روبه‌رو نیستند، اما تعدادی زیاد از آنها از نظر ساختمان و امکانات فیزیکی در شرایط مطلوب قرار ندارند.

مشکل عمده دیگر در مکاتب ارزیابی شده، موجودیت بیش از حد شاگردان در صنف بوده، ۴۸٪ معلمان این مشکل را بسیار زیاد و ۳۸٪ تا حدی موجود دانسته‌اند. در مجموع، بیش از دو سوم معلمان به نوعی از ازدحام زیاد شاگردان در صنف شکایت دارند که این امر می‌تواند باعث کاهش توجه فردی به شاگردان، پایین آمدن کیفیت تدریس و دشواری در مدیریت صنف گردد.

همچنین، در مورد زیاد بودن ساعات درسی معلمان، ۳۸٪ معلمان آن را به‌عنوان یک مشکل بسیار زیاد و ۲۳٪ تا حدی مشکل ارزیابی کرده‌اند. این یافته نشان می‌دهد که فشار کاری بالا بر معلمان می‌تواند سبب خستگی شغلی، کاهش انگیزه و در نهایت پایین آمدن کیفیت تدریس و یادگیری شود، باوجود این، ۳۹٪ معلمان این مشکل را اصلاً موجود ندانسته‌اند.

به طور کلی، نتایج جدول ذیل بیانگر آن است که ازدحام شاگردان در صنوف و فشار کاری زیاد معلمان از جدی‌ترین مشکلات مکاتب به‌شمار می‌روند، در حالی که وضعیت ساختمان مکاتب نیز در سطح متوسط یک چالش همیشگی محسوب می‌شود. رسیدگی هدفمند به این مشکلات می‌تواند نقش مهم در بهبود محیط تعلیمی و ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری در این مکاتب ایفا نماید.

جدول (۱۲) تأثیر مشکلات عمده مکاتب بر یادگیری

مشکلات عمده در مکاتب ارزیابی شده	میزان موجودیت	نظر معلمان (%)
۱. نامناسب بودن ساختمان مکتب	بسیار زیاد وجود دارد.	۱۱٪
	تاحدی وجود دارد.	۴۵٪
	هیچ وجود ندارد.	۴۴٪

بسیار زیاد وجود دارد.	٪ ۴۸	۲. موجودیت بیش از حد شاگردان در صنف
تاحدی وجود دارد.	٪ ۳۶	
هیچ وجود ندارد.	٪ ۱۶	
بسیار زیاد وجود دارد.	٪ ۳۸	۳. زیاد بودن ساعات درسی معلمان
تاحدی وجود دارد.	٪ ۲۳	
هیچ وجود ندارد.	٪ ۳۹	

۷.۷ روش تدریس معلم

به هدف کسب معلومات در مورد روش تدریس معلم در صنف، با (۱۵۷) تن معلم مصاحبه صورت گرفت تا معلوم گردد که معلمان بیشتر از کدام روش تدریس در تدریس مضمون زبان استفاده می کنند و اینکه آیا روش استفاده شده توسط معلمان، روش معیاری و مناسب است یا خیر؟

طوری که در جدول ذیل دیده می شود، بیشترین معلمان (۴۴٪) گفته اند که از روش شاگرد محوری در تدریس مضمون زبان استفاده می کنند. این امر احتمالاً نشان میدهد که بخش قابل توجه از معلمان در جریان تدریس به مشارکت فعال شاگردان در یادگیری و تعامل صنفی توجه دارند که یک شاخص مثبت بحساب می آید.

۲۴٪ معلمان گفته اند که از روش سخنرانی استفاده می کنند که بیانگر تداوم استفاده از روش معلم محور و قدیمی در برخی از صنوف درسی است.

۲۰٪ معلمان پاسخ داده اند که از روش سوال و جواب در تدریس استفاده می کنند که نشان دهنده تلاش معلمان برای ایجاد تعامل و سنجش میزان درک شاگردان در جریان تدریس می باشد.

در آخر، ۱۲٪ معلمان اظهار داشته اند که از روش ترکیبی در تدریس استفاده می کنند که این موضوع می تواند نشاندهنده نیاز به تقویت توانمندی معلمان در ترکیب مؤثر روش های مختلف تدریس متناسب با اهداف یادگیری و تفاوت های فردی شاگردان باشد.

به طور کلی، نتایج جدول حاکی از این واقعیت است که در ولایات ارزیابی شده، مکاتب بطور نسبی از روش های فعال و شاگرد محور در تدریس استفاده می کنند. اما همچنان ضرورت است که با تطبیق برنامه های آموزشی هدفمند، میان روش های تدریس و به ویژه استفاده از روش های ترکیبی و تعاملی در این مکاتب، توازن بیشتر ایجاد گردد.

مناسب ترین روش تدریس مضمون زبان در صنف ششم، استفاده از روش ترکیبی از سه روش فوق است که در آن، ارائه ی کوتاه معلم با فعالیت های شاگرد محور و سوال و جواب هدفمند ترکیب می گردد تا یادگیری مفهومی، مهارتی و حل مسئله به صورت متوازن تقویت شود.

جدول (۱۳) تأثیر روش های تدریس معلم بر یادگیری

روش های تدریس معلم	
شاگرد محور	٪ ۴۴
سخنرانی	٪ ۲۴
سوال و جواب	٪ ۲۰
روش ترکیبی	٪ ۱۲
مجموعاً	۱۰۰.۰

۷.۸ بررسی تفاوت‌ها در سطح یادگیری مضمون زبان بین ولایات و عوامل مؤثر بر آن:

با توجه به تفاوت‌های معنادر بین نمرات شاگردان ولایات و بر اساس نظرات مسئولین مکاتب که در مصاحبه‌ها جمع‌آوری شده، عوامل زیر به عنوان دلایل کلیدی این تفاوت‌ها شناسایی شده‌اند:

جدول (۱۴) ولایاتی که نمره و عملکرد بالاتر از اوسط عمومی داشته‌اند

شماره	ولایات	نمره کسب شده در مضمون تعلیم و تربیه اسلامی	نمره اوسط عمومی
۱	هرات	۴۴.۸	۳۶.۲
۲	کابل	۴۰.۳	
۳	شهر کابل	۳۹.۷	
۴	غزنی	۳۹.۳	
دلایل و عوامل احتمالی			
<ul style="list-style-type: none"> • میزان بالای معلمان مسلکی ۱۴ پاس و لیسانس • میزان بالای معلمان مطابق رشته و باتجربه 			

جدول (۱۵) ولایاتی که نمره و عملکرد پایین‌تر از اوسط عمومی داشته‌اند

شماره	ولایات	نمره کسب شده در مضمون تعلیم و تربیه اسلامی	نمره اوسط عمومی
۱	بلخ	۳۲.۵	۳۶.۲
۲	بامیان	۳۱.۵	
۳	سمنگان	۳۰.۶	
۴	پنجشیر	۲۹.۱	
۵	بغلان	۲۷.۹	
دلایل و عوامل احتمالی:			
<ul style="list-style-type: none"> • تعداد زیاد شاگردان در صنف • ساعات درسی زیاد برای معلم • روش تدریس نامناسب • پایین بودن سطح تحصیلات رسمی بخشی از معلمان (کمتر از دوازده). • در بامیان، مشکلات مرتبط با فصل سرما و دوری مسافت. 			

نتایج کلی این ارزیابی نشان می‌دهد که با وجود تفاوت‌های نسبی میان ولایات، غیر از ولایت‌های هرات و کابل سایر ولایات کمتر از ۴۰ نمره کسب کرده‌اند که بیانگر ضعف عمومی و ساختاری در کیفیت آموزش است.

- مهم‌ترین عامل تفاوت میان ولایات، میزان تدریس خلاف‌رشته بوده است؛ به‌گونه‌ای که در ولایاتی با ۶٪ تا ۲۰٪ خلاف‌رشته پایین‌ترین نمرات مشاهده شده، در حالی که ولایات با سهم کمتر از ۶٪ خلاف‌رشته وضعیت نسبی بهتری داشته‌اند.
- حضور معلمان با تحصیلات بلند، به‌ویژه ماستر (حدود ۵ تا ۷ فیصد در برخی ولایات)، اثر تقویتی قابل ملاحظه‌ای بر بهبود نسبی نمرات داشته، اما به تنهایی کافی نبوده است.
- وجود ۵٪ معلمان دوازده پاس همراه با ۱۷٪ خلاف‌رشته در برخی مکاتب بر میزان یادگیری کلی و اوسط نمرات شاگردان اثر منفی گذاشته است. در مجموع، نتایج نشان می‌دهد که میزان **مطابقت رشته تدریس و درجه تحصیل معلمان**، از بین عوامل مختلف، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کسب نمره پایین در این مضمون می‌باشند.

۸. تحلیل و تفسیر نتایج

۸.۱. اوسط مجموعی نمره زبان

اوسط مجموعی نمره شاگردان در این ارزیابی، (۳۶.۲) از ۱۰۰ محاسبه گردیده است. توزیع شاگردان براساس سطوح عملکرد به شرح جدول ذیل می‌باشد:

جدول (۱۶) سطح عملکرد زبان شاگردان

سطح عملکرد	محدوده نمره	تعداد شاگردان	فیصدی
پایین تر از حد مطلوب	۰-۳۹	۱۹۷۴	۵۷,۸٪
نزدیک به حد مطلوب	۴۰-۴۹	۴۷۹	۱۴,۰٪
برابر با حد مطلوب	۵۰-۶۹	۶۸۵	۲۰,۱٪
بالتر از حد مطلوب	۷۰+	۲۷۷	۸,۱٪

توزیع نمرات تقریباً نرمال است و تمرکز اصلی نمرات در محدوده ۲۰ تا ۶۰ قرار دارد که نشان می‌دهد اکثریت شاگردان به سطح مطلوب در این مضمون نرسیده‌اند. در مقابل، فیصدی محدودی از شاگردان، نمره بالاتر از ۷۰ کسب نموده‌اند که نشان می‌دهد شاگردانی که نمره و عملکرد عالی در این مضمون داشته‌اند، بسیار اندک است.

از نتایج بدست آمده اینگونه استنباط می‌گردد که :

- بخش قابل توجهی از شاگردان در **سطح یادگیری ضعیف** قرار دارند (نمرات پایین‌تر از حد کامیابی یا نزدیک به آن)، که بیانگر ضعف در درک مفاهیم اساسی مضمون می‌باشد.
- اکثر شاگردان در **سطح یادگیری متوسط** متمرکزند؛ این گروه اگرچه بخشی از اهداف آموزشی را تحقق بخشیده‌اند، اما به سطح تسلط مطلوب نرسیده‌اند.
- شمار محدودی از شاگردان در **سطح یادگیری خوب** قرار داشته و تنها فیصد اندکی به **سطح یادگیری عالی** دست یافته‌اند.

در مجموع، نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که وضعیت یادگیری شاگردان در مضمون زبان **نیازمند توجه جدی و اتخاذ تدابیر اصلاحی هدفمند** است.

در این راستا، پیشنهاد می‌شود که اجرای برنامه‌های تقویتی برای شاگردان دارای عملکرد ضعیف و متوسط در اولویت قرار گیرد. مواد و محتوای درسی اصلاح و بهبود داده شوند، روش‌های تدریس بازنگری و ظرفیت مسلکی معلمان ارتقاء یابد.

۸.۲ تحلیل پاسخ ها براساس محتوا

بر اساس اوسط فیصدی پاسخ‌های صحیح، سطح یادگیری شاگردان در موضوعات مختلف مضمون زبان متفاوت ارزیابی می‌گردد و نشان‌دهنده قوت‌ها و ضعف‌های مشخص در محتوای درسی است.

بیشترین میزان پاسخ‌های صحیح مربوط به معرفی نویسنده گان و شاعران با ۳۲٪ می‌باشد. این نتیجه بیانگر آن است که شاگردان در مفاهیم و محاسبات ابتدایی زبان از درک نسبتاً بهتری برخوردارند که می‌تواند ناشی از تمرین بیشتر و تأکید معلمان بر این بخش باشد.

نتایج مربوط به ضرب المثل‌ها (۲۸٪) در سطح متوسط قرار دارد که نشان می‌دهد شاگردان در این موضوعات درک نسبی دارند، اما هنوز به سطح مطلوب یادگیری نرسیده‌اند.

همچنین، دستور زبان (۲۲٪) از جمله موضوعات چالش‌برانگیز برای شاگردان محسوب می‌شود که معمولاً نیازمند درک عمیق‌تر مفاهیم و تمرین‌های هدفمند است.

در مقابل، درک مطلب و پاسخ به سوال‌ها ۱۲٪ و نامه نویسی (انشاء) ۶٪ پاسخ صحیح را به خود اختصاص داده است. این امر نشان‌دهنده ضعف جدی شاگردان در به‌کارگیری مفاهیم زبان در موقعیت‌های عملی بوده و بیانگر فاصله میان یادگیری مفهومی و کاربرد عملی دانش زبان است.

به‌طور کلی، یافته‌ها حاکی از آن است که هرچند شاگردان در مفاهیم پایه‌ای زبان عملکرد بهتری دارند، اما در مهارت‌های سطح بالاتر به‌ویژه درک مطلب و انشاء با ضعف قابل توجه مواجه‌اند. این نتایج ضرورت بازنگری در روش‌های تدریس این مضمون جهت تقویت این دو مهارت در شاگردان را بیش از پیش برجسته می‌سازد.

اوسط فیصدی پاسخ‌های صحیح شاگردان در ارزیابی مضمون زبان صنف ششم براساس موضوعات مختلف در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۱۷) اوسط پاسخ های صحیح به تفکیک موضوعات درس زبان صنف ششم

موضوع محتوایی مضمون زبان	اوسط فیصدی پاسخ های صحیح
معرفی نویسندگان و شاعران	۳۲٪
ضرب‌المثل‌ها	۲۸٪
دستور زبان (گرامر)	۲۲٪
درک مطلب و پاسخ به سوالات	۱۲٪
نامه نویسی	۶٪

۸.۳ تحلیل و مقایسه عملکرد شاگردان براساس ولایت

بر اساس معلومات جدول (۱۵)، اوسط نمرات شاگردان در ولایات مختلف تفاوت قابل ملاحظه‌ای را نشان می‌دهد که بیانگر نابرابری‌های آموزشی و تفاوت در سطح یادگیری شاگردان می‌باشد.

با توجه به اوسط عمومی (۳۶.۳۴)، بالاترین نمره اوسط مربوط به **ولایت هرات** با (۴۵.۶۹) نمره است که نشان‌دهنده عملکرد نسبتاً بهتر شاگردان این ولایت در مقایسه با اوسط عمومی و سایر ولایات می‌باشد. پس از آن، **ولایت کابل** با (۴۰.۱۴) نمره، **شهر کابل** با (۳۹.۷۷) و **ولایت غزنی** با (۳۹.۳۸) نمره در رده‌های بعدی قرار دارند که بیانگر وضعیت متوسط رو به بالای یادگیری شاگردان در این ولایات است. در مجموع، این ولایات در ارزیابی زبان بیشتر از اوسط عمومی نمره کسب کرده اند.

در مقابل، ولایت های بلخ، بامیان، سمنگان، پنجشیر و بغلان کمتر از اوسط عمومی نمره کسب کرده اند. در این میان، ولایت بغلان با کسب (۲۷.۹۲) نمره پایین‌ترین اوسط نمرات را به خود اختصاص داده است که حاکی از ضعف جدی در سطح یادگیری شاگردان این ولایت می‌باشد.

به طور کلی، محدوده تغییرات در اوسط نمرات از (۴۵.۶۹) نمره تا (۲۷.۹۲) نمره بیانگر تفاوت های تعلیمی میان ولایات است. این تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از عواملی چون کیفیت تدریس معلم، دسترسی به امکانات آموزشی، کمیت و کیفیت منابع، ازدحام شاگردان و شرایط اجتماعی - اقتصادی و دیگر عوامل باشد. نتایج به‌دست‌آمده ضرورت اتخاذ تدابیر فوری شامل: ارتقای ظرفیت معلمان، تطبیق برنامه‌های حمایتی برای شاگردان و توزیع عادلانه‌تر منابع آموزشی را به‌ویژه در ولایات با میانگین نمرات پایین آشکار می‌سازد.

جدول (۱۸) اوسط نمرات زبان شاگردان پراساس ولایت

شماره	ولایت	اوسط نمره
۱	هرات	۴۵.۶۹
۲	ولایت کابل	۴۰.۱۴
۳	شهر کابل	۳۹.۷۷
۴	غزنی	۳۹.۳۸
۵	بلخ	۳۲.۵۵
۶	بامیان	۳۱.۵۴
۷	سمنگان	۳۰.۶۵
۸	پنجشیر	۲۹.۱۲
۹	بغلان	۲۷.۹۲

۸.۴ مقایسه سطح یادگیری بین مکاتب امارتی و خصوصی در مضمون زبان صنف ششم

طوری که در جدول (۱۶) دیده می‌شود؛ حد اوسط نمره شاگردان مکاتب خصوصی در مضمون زبان ۴۵.۱۶ و اوسط نمره شاگردان مکاتب امارتی ۲۷.۲۴ به دست آمده که اوسط نمره شاگردان مکاتب خصوصی نسبت به مکاتب امارتی تقریباً ۱۸٪ بیشتر است.

جدول (۱۹) مقایسه بین مکاتب امارتی و خصوصی

نوعیت مکتب	زبان
امارتی	اوسط نمره ۴۵.۱۶
خصوصی	۲۷.۲۴

۸.۵ تحلیل سطوح شناختی شاگردان

بررسی فیصدی پاسخ‌های صحیح در سطوح مختلف شناختی نشان می‌دهد که عملکرد شاگردان به صورت تدریجی از سطوح پایین‌تر به سطوح بالاتر شناختی کاهش یافته است؛ الگویی که بیانگر غلبه یادگیری سطحی بر یادگیری عمیق می‌باشد.

در سطح یادآوری، شاگردان با ۴۰٪ پاسخ صحیح، بهترین عملکرد را داشته‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد که شاگردان در به‌خاطر سپردن معلومات، تعاریف و قواعد اساسی تا حد قابل قبولی موفق بوده‌اند.

در سطح درک مفاهیم، فیصدی پاسخ صحیح به ۳۸٪ کاهش یافته است که بیانگر آن است که بخش قابل توجهی از شاگردان در تفسیر، توضیح و فهم مفاهیم درسی با دشواری مواجه‌اند و یادگیری آن‌ها عمدتاً بالاتر از حفظ مطالب شکل نگرفته است.

در سطح کاربرد، میزان پاسخ صحیح با ۱۳٪، کاهش بیشتر را نشان می‌دهد. این امر بیانگر ضعف شاگردان در به‌کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های جدید و مسائل عملی می‌باشد و نشان می‌دهد که میان دانش نظری شاگردان و استفاده عملی از آن در موقعیت‌های مختلف فاصله وجود دارد.

کمترین میزان پاسخ صحیح مربوط به سطح استدلال و حل مسأله با ۹٪ است. این یافته نشان‌دهنده ضعف جدی شاگردان در مهارت‌های تفکر سطح بالا، تحلیل، استنتاج و حل مسائل پیچیده می‌باشد که از مهم‌ترین اهداف آموزش معاصر به‌شمار می‌رود.

به‌طور کلی، نتایج این جدول نشان می‌دهد که تمرکز آموزشی بیشتر بر سطوح پایین شناختی بوده و مهارت‌های تفکر عالی به اندازه کافی تقویت نشده است. این وضعیت ضرورت بازنگری در روش‌های تدریس، انجام ارزیابی‌های منظم و تأکید بیشتر بر فعالیت‌های تحلیلی، کاربردی و مسئله‌محور را برجسته می‌سازد.

جدول (۲۰) نمره سطوح شناختی شاگردان

سطوح شناختی	فیصدی پاسخ صحیح
یادآوری	۴۰٪
درک مفاهیم	۳۸٪
کاربرد	۱۳٪
استدلال و حل مسأله	۹٪

۹. تفسیر نتایج

تفسیر کلی و نهایی نتایج ارزیابی این است که سطح کلی یادگیری شاگردان در مضمون زبان در حد مطلوب و رضایت‌بخش نیست. اوسط نمرات در تمام مضمون زیر ۴۰ است که بیانگر ضعف عمیق در یادگیری بوده و حاکی از آن است که تدریس، عمدتاً بر حفظیات و تکرار متمرکز بوده و مهارت‌های استدلال، تحلیل و حل مسأله به اندازه کافی پرورش نیافته‌اند. همچنین، تدریس و یادگیری عمدتاً در سطوح اول و دوم حیطه شناختی (یادآوری و درک ابتدایی) محدود بوده و سطوح بالاتر مانند تحلیل و کاربرد ضعیف بوده‌اند.

۹.۱ نتایج و یافته‌ها

خلاصه نتایج و یافته‌های این ارزیابی قرار ذیل ارایه می‌گردد:

۱. سطح کلی یادگیری شاگردان صنف ششم در ۹ ولایت ارزیابی شده، در مضمون زبان پایین‌تر از حد مطلوب ارزیابی گردیده است.
۲. تفاوت‌های معنادار در سطح یادگیری شاگردان میان ولایات متذکره مشاهده می‌شود که نشان‌دهنده نابرابری‌های تعلیمی است.
۳. تمرکز تدریس و یادگیری بیشتر بر سطوح پایین حیطه شناختی بوده و مهارت‌های کاربرد، تحلیل و حل مسأله به اندازه کافی تقویت نشده‌اند.
۴. شرایط تحصیلی معلمان، از جمله حضور معلمان با درجه تحصیلی دوازده پاس در برخی مکاتب، بر کیفیت تدریس و سطح یادگیری شاگردان تأثیر منفی داشته است.
۵. تطابق رشته تحصیلی معلمان با مضمون زبان در بسیاری موارد کامل نبوده و تدریس خلاف‌رشته مشاهده گردیده است.
۶. عوامل تدریسی و مدیریتی، به‌ویژه درک معلم از اهداف نصاب و میزان همکاری مدیر مکتب با معلمان، بر کیفیت تدریس تأثیر مستقیم داشته‌اند.
۷. از نظر معلمان و مدیران مکاتب ارزیابی شده، وجود مشکلات عمده چون: ازدحام بیش از حد شاگردان در صنوف و فشار کاری زیاد بر معلمان بیشترین تأثیر را بر تدریس و یادگیری داشته است.
۸. استفاده گسترده از روش تدریس معلم‌محور و سخنرانی، یکی از عوامل اساسی ضعف یادگیری شاگردان محسوب می‌شود.

۱۰. پیشنهادات

اینک، متناسب به نتایج فوق الذکر، پیشنهادات عملی ذیل طور جداگانه ارایه می‌گردد:

۱. برای رسیدگی به پایین بودن سطح کلی یادگیری شاگردان در ولایات ارزیابی شده اقدامات ذیل پیشنهاد می‌شود:
 - تدویر «کورس‌های جبرانی و تقویتی» برای شاگردانی که زیر حد مطلوب قرار دارند؛ با تمرکز بر آموزش مفاهیم بنیادی مانند جمله‌های ساده و مرکب، درک مطلب از داستان، نامه نویسی.
 - تحلیل نتایج ارزیابی با تمرکز بر کمیت و کیفیت سئوالات برای شناسایی دقیق ضعف‌های مفهومی.
 - توجه جدی معلمان بر انجام کارخانگی از سوی شاگردان و تمرین عملی بیشتر در صنف.
۲. برای کاهش دادن نابرابری و تفاوت‌ها در یادگیری میان ولایات، اقدامات ذیل پیشنهاد می‌شود:
 - تخصیص بودجه و تجهیزات بیشتر برای ولایاتی که اوسط پایین‌تر دارند.

- اعزام تیم های انکشاف مسلکی برای آموزش معلمان ولایاتی که عملکرد ضعیف داشته اند.
- طرح و تطبیق برنامه های بهبود کیفیت برای ولایات بادر نظر داشت عوامل مربوطه.
- راه اندازی برنامه های تبادل تجارب موفق بین ولایات

۳. برای تقویت مهارت های شاگردان در کاربرد، تحلیل و حل مسأله مضمون زبان، اقدامات ذیل پیشنهاد می شود:

- آموزش معلمان در زمینه نحوه سؤال سازی معیاری و ارزیابی مهارت های مختلف یادگیری شاگردان در صنف.
- الزامی ساختن استفاده از حداقل ۴۰٪ سوالات کاربردی و تحلیلی در ارزیابی های صنفی در ولایات.
- شریک سازی بانک سوالات معیاری با مکاتب ولایات
- ترویج و آموزش استفاده از روش های تدریس مبتنی بر حل مسأله در مکاتب.

۴. برای رسیدگی به مشکل حضور معلمان دوازده پاس در برخی مکاتب، اقدامات ذیل پیشنهاد می شود:

- راه اندازی برنامه های ارتقای ظرفیت برای معلمان دوازده پاس مکاتب ارزیابی شده طور عاجل.
- فراهم سازی زمینه ادامه تحصیل برای معلمان دوازده پاس و چهارده پاس از طریق اعطای مشوق ها و امتیازات.
- مرتبط ساختن ارزیابی عملکرد معلمان به میزان یادگیری شاگردان.

۵. برای کاهش دادن فیصدی تدریس خلاف رشته در برخی مکاتب ولایات ارزیابی شده، اقدامات ذیل پیشنهاد می شود:

- کنترل دقیق و جلوگیری از استخدام معلمان خلاف رشته در سطح ولایات بخصوص برای مضمون زبان.
- برگزاری کورس های کوتاه مدت آموزش مضمونی برای معلمان خلاف رشته موجود و بر حال مکاتب ارزیابی شده.
- استفاده از سیستم مدیریت معلومات معلمان و شاگردان برای تشخیص خلاف رشته و پلانگذاری بهتر توزیع معلمان بخصوص براساس نیاز رشتوی مکاتب ولایات.

۶. برای تقویت عوامل تدریسی مؤثر بر یادگیری بهتر شاگردان، اقدامات ذیل پیشنهاد می گردد:

- تدویر ورکشاپ های منظم آموزشی برای معلمان در زمینه معرفی اهداف نصاب و تحلیل شاخص های یادگیری
- تدویر برنامه های آموزشی منظم برای مدیران مکاتب در زمینه مدیریت و رهبری آموزشی مکاتب.
- راه اندازی نظارت های تعلیمی منظم و دوامدار بخصوص از مکاتب محروم با عملکرد ضعیف جهت حل مشکلات.
- راه اندازی جلسات منظم تحلیل وضعیت یادگیری شاگردان در سطح مکاتب از طرف مسئولین مکاتب و مردم محل.

۷. برای رسیدگی به مشکل ازدحام صنوف درسی، فشار کاری بر معلمان و کمبود تجهیزات، اقدامات ذیل پیشنهاد می گردد:

- کاهش ازدحام در صنوف از طریق اتخاذ اقدامات رسمی و جلب حمایت مسئولین ذیصلاح به سطح ولایت و مرکز وزارت در زمینه توزیع بست های بیشتر، ایجاد شعبات اضافی و یا ایجاد نهادهای جدید تعلیمی.
- هماهنگی با ادارات و مسئولین ذیصلاح در مرکز ولایت و مرکز وزارت جهت رسیدگی به مشکلات مکاتب.

۸. برای ترویج استفاده از روش های شاگرد محور در مکاتب، اقدامات ذیل پیشنهاد می گردد:

- تدویر ورکشاپ آموزشی برای معلمان در زمینه روش های شاگرد محور مانند یادگیری مشارکتی، کارگروهی و حل مسأله.
- تهیه و شریک سازی الگوهای درسی نمونه برای تدریس مضمون زبان.

۹. برای تطبيق مؤثر یافته های این ارزیابی، سرانجام سفارش می شود که اقدامات پیشنهادی فوق در قالب یک طرح بهبود سه ساله کیفیت تدریس زبان صنف ششم در ولایات تهیه و جهت منظوری و شمولیت در پلان عملیاتی سال های آینده به رهبری وزارت معارف پیشکش گردد.

سوالات مضمون دری گروه الف

- سوالات صحیح و غلط: در مقابل جمله درست حرف (ص) و در مقابل جمله غلط حرف (ع) را بنویسید. (8) نمره
- سوال ۱ - فعل نهی، فعلی است که به انجام دادن کاری دستور دهد. ()
- سوال ۲ - جمله « امید خط نوشت» مربوط به زمان ماضی می باشد. ()
- سوالات خانه خالی: خانه خالی ذیل را با کلمات مناسب تکمیل نمایید (18) نمره
- سوال ۳- کاسه() برای جدا کردن کلمه ها و..... ها به کار می رود.
- سوال ۴- کلمه های مترادف کلمه های می باشند که در نوشتن مختلف و در معنی باشند.
- سوال ۵- قلم مستقل فعلی است که اجرای کار را در زمان نشان دهد.

سوالات چند گزینه ای (36) نمره

- سوال ۶- در کدام یک از جملات ذیل فعل منفی به کار رفته است؟
الف: پروین نامه نوشت. ب: احمد به کابل نرفت ج: من مکتب می روم. د: او مکتب می رود.
- سوال ۷ - در جمله « برف هوا را سرد ساخت» کدام نوع فعل به کار رفته است؟
الف: فعل امر ب: فعل مثبت ج: فعل منفی د: همه درست
- سوال ۸ - در کدام جمله ذیل صفت به کار رفته است؟ گزینه ای درست را انتخاب کنید.
الف: احمد در خانه است. ب: گل زیبا شگفته است. ج: کودک می رود. د: کتاب روی میز است.
- سوال ۹- در جمله « مکتب ما کتابخانه دارد» کدام کلمه مرکب می باشد؟
الف: مکتب ب: ما ج: دارد د: کتابخانه
- سوال ۱۰- لغت متعدد دارای کدام یک از معنای زیر می باشد؟
الف: قابل شمارش ب: قابل غیر شمارش ج: خیلی زیاد د: بسیار کم
- سوال ۱۱ - کدام یک از جمله های زیر جمله قید نمی باشد؟
الف: امروز باران نیز می بارد ب: حمید شبانه درس می خواند ج: دیروز باد به شدت وزید. د: حامد درس می خواند.

وصل کردنی

سوال ۱۲- لغت های ذیل را با معنای آن وصل کنید. (8) نمره

۱- اندرز	الف - خوشی
۲- مسرت	ب - پند
۳- محقق	ج - صبر و تحمل
۴- شکیبایی	د - باورمند
	هـ توانایی

سوالات توانایی درک مطلب، خواندن و نوشتن

سوال ۱۳- داستان ذیل را دقیق بخوانید و به سوالات آن پاسخ دهید. (10)

در یکی از روزها شغال مرغی شخصی را دید. آن شخص که سخت حسباتی شده بود گفت: ای وای، مرغ دو سیره مرا شغال برد! شغال از این مبالغه وی تعجب کرد؛ ناگهان رویاهی آمد و به شغال گفت: چرا اینقدر بر آشفته و عصبانی هستی؟ شغال گفت: ببین، این شخص چقدر دروغگو و بی انصاف است. به مرغی که یک چارک هم نیست، دوسیر میگوید، رویاه گفت: بده ببینم کدام تان راست میگوید. شغال مرغ را به رویاه داد، رویاه وقتی مرغ را گرفت یا به فرار نهاده و گفت: به او شخص بگو، مرغ را به پای من چهار سیر حساب کند.

پرسش ها:

- ۱ - مرغ توسط کدام حیوان نذریده شد؟
الف: توسط رویاه ب: توسط شغال ج: توسط گرگ د: توسط پشک
- ۲- نظر به متن داستان صفت دروغگو و بی انصاف به کی نسبت داده شده است؟
الف: به رویاه ب: به صاحب مرغ ج: به شغال د: گرگ
- ۳- پیام نویسنده داستان در کدام یک از گزینه های زیر خوب بیان گردیده است؟
الف: در زندگی خود باید به دیگران همکاری داشته باشد.
ب: نباید دروغگو و بی انصاف باشیم.
ج: به حیوانات ترحم داشته باشیم.
د: با دیگران مهربان باشیم.

سوال تشریحی

- سوال ۱۴- در متن زیر اشتباهات املائی را تشخیص داده زیر آن خط بکشید و شکل درست آن را بنویسید. (10) نمره
در موسم بهار جهان زیبایی خاصی به خود میگیرد. در خط ها شگوفه های رنگارنگ به تر میزنند. کوه ها و دشت ها لبات زمردین به طن میکنند.
- سوال ۱۵- یک نامه برای دوست خود بنویسید که کمتر از 20 کلمه نباشد و فعل حال، گذشته و آینده در آن به کار رفته باشد. (10) نمره

سوالات مضمون دري گروپ ب

سوالات صحیح و غلط: در مقابل جمله درست حرف (ص) و در مقابل جمله غلط حرف (غ) را بنویسید. (8) نمره

سوال ۱- نام افراد و اشیای هم نوع را که مشخص و معین باشد اسم خاص گویند. ()

سوال ۲- فعل امر فعلی است که تنها به کردن کاری یا عملی دستور میدهد. ()

سوالات خانه خالی: جای خالی جمله های زیر را با کلمه های مناسب تکمیل کنید: (18) نمره

سوال ۳- شارحه (:): برای شرح و بیان در جمله به کار می رود.

سوال ۴- چیستان عبارت از سخن پوشیده است که به گونه بیان می گردد.

سوال ۵- فعل مستقبل فعلی است که اجرای کار را در زمان نشان دهد.

سوال چند گزینه ای: گزینه ای درست را انتخاب کنید. (36) نمره

سوال ۶- مفهوم ضرب المثل « آفتاب، به دو انگشت، پنهان نمیشود» در کدام یک از گزینه های زیر درست بیان گردیده است:

الف: انسان باید صبح زود از خواب بر خیزد.

ب: حقیقت روشن و آشکار پنهان شدنی نیست.

ج: هیچ چیز در دنیا جاویدان نمی ماند.

د: انسان نباید زود قضاوت کند.

سوال ۷- لغت متعدد دارای کدام یک از معنای زیر می باشد:

الف : قابل شمارش ب: قابل غیر شمارش ج : خیلی زیاد د : بسیار کم

سوال ۸- ادبیات عامیانه در برگرفته کدام موضوعات زیر می باشد؟

الف : افسانه ها ب : دویستی ها ج : چیستان ها و ضرب المثل ها د : همه درست

سوال ۹- قید در کدام یک از اجزای جمله به کار می رود؟ الف : اسم ب : ضمیر ج : فعل د : هیچکدام

سوال ۱۰. علامت های کامه (،) نقطه (.) شارحه (:): و سوالیه (?) را در جملات زیر به کار ببرید.

۱- نیکو کاری خصلت مؤمنان است

۲- معلم به شاگرد گفت

۳- چرا نظافت را مراعات نماییم

۴ احمد به مکتب رفت

سوال ۱۱. در متن زیر اشتباهات املايي را تشخیص داده و زیر آن خط بکشید و شکل درست آن را بنویسید.

احترام متقابل یکی از شیوه های ایجاد وحدت ملی است و بین افراد خوشبینی را به وجود می آورد. احصا ص خوشبینی به مرور ضمان تولید حص همپکری میکند.

سوالات وصل کردنی (8) نمره

سوال ۱۳- واژه های ذیل را با معنای درست آن وصل کنید.

الف - بهترین مردم	1- کونین
ب - خانواده	2- معراج
ج - هردو جهان	3- طاهرین
د - بالارفتن	4- آل
ه - پاکان	

سوالات توانایی درک مطلب، خواندن و نوشتن

سوال 13- داستان زیر را مطالعه نموده به سوالات آن پاسخ دهید: (10) نمره

روزی روزگاری درباری سبز، پرنده ای کوچک و زیبا زنده گی می کرد. روزی آفتاب خیلی تند شد و پرنده تشنه گردید. او پرواز کرد و در جستجوی آب به هر سو نگاه می کرد. سرانجام کوزه ای دید که در آن کمی آب بود. پرنده خوشحال شد، اما وقتی متفار خود را داخل کوزه کرد، دید که آب پایین است و به آن نمی رسد. پرنده اندکی غمگین شد، اما زود فکر کرد: «اگر راهی پیداکنم، حتماً می توانم آب را بنوشم.» او به اطراف نگاه کرد و چند سنگ ریزه دید. پرنده یکی یکی سنگها را برداشت و داخل کوزه انداخت. کم کم آب بالا آمد. پرنده بسیار شاد شد و توانست آب بنوشد.

1- پرنده چرا غمگین شد؟

الف: چون پرواز کرده بود. ب: چون آفتاب داغ بود. ج: چون به آب کوزه نمی رسید. د: چون سنگ ریزه ها را دید.

2- پرنده چگونه توانست آبر بنوشد؟

الف: با شکستن کوزه. ب: با انداختن سنگ ریزه ها داخل کوزه. ج: با کمک باغبان. د: با کمک گرفتن پرنده گان.

سوالات تشریحی

سوال 14- شعر زیر را به نثر تبدیل نمایید. (10)

ثنا و حمد بی پایان خدا را که صنعش در وجود آورد ما را

سوال 15- یک نامه برای مادر خود بنویسید که کمتر از 20 کلمه نباشد و فعل حال، گذشته و آینده در آن به کار رفته باشد. (10)